

ОСОБЛИВОСТІ КОНСОЛІДАЦІЇ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ В УМОВАХ РИЗИКОВОГО СЕРЕДОВИЩА

В. М. ШВАЙДАК;
П. П. ЩЕРБАНЬ

(Національна академія управління, м. Київ)

Анотація. Метою роботи є виокремлення особливостей та ризиків у ході процесу інтеграції небанківських фінансових посередників у єдиний конгломерат. **Методика дослідження.** Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення, діалектичного підходу. **Результати.** У рамках даної статті було досліджено особливості процесів об'єднання, консолідації, інтеграції та поглинання небанківських фінансових посередників у єдиний конгломерат. Уточнено безпосередній вплив фінансових посередників на процеси інтеграції між учасниками конгломерату та стратегічні підходи до їх інтеграції. **Практична значущість результатів дослідження.** Проведено аналіз ризиків, що виникають у ході консолідації небанківських фінансових посередників, та встановлено рамки їх ідентифікації.

Ключові слова: небанківські фінансові посередники, інтеграція, консолідація, фінансовий конгломерат, ризики консолідації, поглинання фінансових установ, інформаційне об'єднання.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Становлення міжнародних фінансів останнім часом є визначальним етапом у бізнесовому світі та транснаціональних фінансових процесах світової економіки, завдяки чому відбувається розширення діяльності посередників на фінансових ринках, що дає їм змогу розгорнути структуру та організацію фінансових конгломератів.

У ході розгляду й аналізу статистичних даних фінансових ринків з'ясовано, що головними інструментами вітчизняної регуляторної системи небанківських фінансових посередників (НФП) є пруденційний моніторинг, що об'єднує регулювання та контролінг функціонування фінансових структур як членів посередницької діяльності.

Стартові опції й конкурентні переваги для НФП у рамках об'єднання та інтеграції в єдиний фінансовий конгломерат відбуваються в умовах превентивного регулювання і поділені на забезпечення невід'ємної підтримки платоспроможності, стабільної фінансової діяльності й забезпечення фінансового захисту членів ринку фінансових послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Чисельні наукові дослідження таких авторів як В. Фурман, Т. Ротова, О. Абакуменко, В. Нечипоренко, виділяють основною пропозицією щодо забезпечення стабільного та безперервного розвитку інтеграційних процесів серед структур НФП і страхових компаній таку, що полягає в оперативному забезпеченні ряду способів, які здійснюють комплексне покращення фінансових послуг або продуктового ряду НФП за умови переходу обслуговування на більш широку аудиторію та розвитку точок збуту послуг.

У ході наукових досліджень А. Єрмошенко, Ю. Слепухова, Л. Співак, І. Каракулева, які стосуються недепозитного посередництва фінансової системи та похідних послуг, було з'ясовано, що саме регулювання й контроль взаємозв'язків фінансових структур із споживачами чиниться на базі забезпечення захисту прав клієнтів щодо отриманих фінансових сервісів та інших аспектів структурної взаємодії установ у рамках конгломерату.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою роботи є виокремлення особливостей та ризиків у ході процесу інтегра-

ції небанківських фінансових посередників у єдиний конгломерат.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Під час розгляду тематики інтеграції представників НФП у цілісний фінансовий конгломерат, слід виділити поширення практичного досвіду інтеграційної діяльності НФП за допомогою формування фінансових союзів, яка вимагає змінних способів контролю та регулювання даного процесу.

Слід зазначити те, що повною мірою весь контролінг процесу інтеграції установ НФП проходить через тісний зв'язок між керівними підрозділами, акціонерами й кінцевими бенефіціарами-контролерами НФП, які забезпечують впорядкування та вектор руху процесів ризик-менеджменту. Намагання перейняти якомога більше досвіду світової практики взаємодії різновидів НФП між собою здійснюється через забезпечення стабілізації та запровадження чистоти функціонування в підрозділах контролінгу й моніторингу членів фінансового ринку [2].

Прерогативами даного підходу є різке зменшення повторення основних функцій, швидший інституційний обмін інформаційними даними, якісно збільшена результативність роботи внутрішніх організаційних процесів та вагоме зростання ефективності здійснення ключових функцій інтеграції НФП на базі отриманого досвіду.

Стосовно інтеграції НФП між собою, слід опиратися на прямий вплив фінансових структур на безперервну діяльність фінансового ринку. Страхові компанії на фінансовому ринку піддаються меншому ефекту «зараження», ніж банківські структури, адже було визначено, що саме страхові компанії мають більшу захищеність від кредитного ризику та, зокрема, через менший рівень поточних нормативів ліквідності власних страхових зобов'язань [1, 8].

Прямий вплив інтеграції між посередниками має нівелювати зміни в адекватній діяльності фінансового ринку та бути ідентифікованим за рахунок функціональних даних, серед яких:

- темп приросту пасивів та активів залучених НФП;
- рух капіталу всередині парабанківської, пенсійної та страхової систем;
- темп приросту прямих інвестицій і

нормативних резервів в економічній системі країни;

- обчислення динаміки й коливань страхових премій та виплат.

Нормативні підходи до оцінки поточних станів НФП за взаємної інтеграції чи консолідації між собою не дозволяють ефективно оцінити наслідки такого союзу, основною метою якого, зазвичай, є концентрування клієнтів у рамках однієї фінансової групи та паралельне створення інформаційного об'єднання [3].

Прикладом може виступати ситуація, коли в ході страхування звичайних клієнтів з'ясується потреба у кредитних ресурсах на купівлю техніки чи комерційного автотранспорту з очікуваним зверненням до банку. Нині передбачено включення крос-продажів за напрямом лізингової компанії чи фінансової компанії, що буде здатна надати консультацію першою, не відволікаючись від оформлення страхової послуги.

Отже, вибудова адекватної послідовності поведінки та клієнтського сервісу в рамках формування стратегічної політики НФП є першим етапом, який реалізується в рамках між-інтеграційних процесів НФП. Факторна розбудова відносин виконується в мікросередовищі та є комерційною, таємницею що базується на таких принципах:

- упорядкування фінансових відносин у межах конгломерату НФП;
- проведення взаємозаліків дохідності та ефективних тарифних ставок у рамках групи компаній для подачі актуальних звітів керівництву;
- макетування клієнтських очікувань у рамках групи компаній НФП та обчислення потенціалу максимальної кількості продаж в одні руки;
- концептуальне представлення фінансового менеджменту всередині конгломерату НФП як послідовної методики врахування витрат на залучення одного клієнта та його подальший супровід;
- материнська підтримка з боку акціонерів у міжструктурному середовищі в рамках програми хеджування ризиків НФП [4].

У процесі розгляду стратегій розвитку НФП можна виділити декілька цікавих практичних прикладів, які безпосередньо впливають на функціонування різних сфер управління. Зобразимо огляд стратегій та принципів інтеграції між установами НФП в табл. 1.

Таблиця 1

Стратегічні підходи до інтеграції НФП
[складено автором на основі [1, 7]

Стратегічні підходи до інтеграції НФП	
Стратегія	Визначення
Стратегія зниження витрат	Забезпечення постійного скорочення трат операційної системи
Стратегія сприяння росту	Дана стратегія полягає в зосередженні грошей за допомогою проведення злиття компаній, або їх поглинання
Стратегія диференціації	Проведення фінансових послуг, які є більш цікавими за визначеннями для споживачів
Галузі управління	
Сфера корпоративної культури	Галузь дистрибуції економічних послуг
Формування та управління послугами фінансового менеджменту	Світовий досвід керування інтегрованими установами
Організація структури управління	Визначення цільової аудиторії на ринку

У сфері забезпечення корпоративної культури представники НФП виконують тривіальні задачі з дотримання корпоративних стандартів, єдиної стилістики оформлення документів та системного формату діяльності. Проте біхевіористичні та мотиваційні аспекти діяльності між представниками НФП є досить різними.

На нашу думку, упорядкування корпоративної концепції всередині конгломерату НФП має включати ротації на макрорівні, тобто фахівець у страхуванні повинен орієнтуватися та практично володіти навичками розрахунку недержавного пенсійного забезпечення, інвестиційних процесів чи споживчих кредитів. Принципи взаємозаміни фахівців мають бути реалізовані на всіх рівнях організаційної структури за рівних можливостей.

Небезпека поступового падіння результатів у ході ділових процесів НФП на фінансових ринках може спричинити нездатність до управління цілої системи фінансового конгломерату, а в період збільшення структури конгломерату все частіше постають проблеми щодо здійснення важливих для функціонування управлінських рішень, які без винятків стосуються всіх членів групи компаній. У тому числі це стосується об'єднання всіх попередніх накопичених проблем, у ході чого постає питання ускладнення поділу прав і повноважень як серед персоналу, так і серед керівних осіб холдингової компанії. Слід додати, що всі вищеназвані чинники призводять до проблем зі здійсненням розширення та розвитку фінансового конгломерату на внутрішньому ринку [5].

Уведемо категорію хибного розвитку НФП, яка відображає помилкове сприйняття показників профільної діяльності фінансової установи, зважених на суб'єктивні характеристики зі збільшення ключових індикаторів, у рамках інтеграції та прийняття на баланс портфеля приймача. Кінцева диференціація ефективного портфельного приросту відбувається в середньостроковому періоді до закінчення попередніх зобов'язань, прийнятих установою приймачем у попередньому періоді. Окрім цього, даний підхід включає фактори вибірковості та впливу якісних показників діяльності на розвиток НФП, бо формальні показники, що не приносять та не будуть приносити дохід фінансовому посереднику, по суті, є збитковими через втрату часу, який могло би бути витрачено на активні продажі чи процеси.

Ефективно організовані фінансові конгломерати НФП мають використовувати доробки до своєї стратегії розвитку у вигляді функціональних напрацювань зі сталого розширення своєї діяльності та збільшення її частки на ринку; за умови існування таких типів різкого розвитку конгломератів виникають ризики щодо гіпертрофованого розвитку. Також слід зазначити, що, незважаючи на попередні ризики, існує також можливість виникнення загроз у разі досягання показників лімітів величини даної компанії та взаємозв'язаних із нею відділень.

Саме ризик порушення ліміту величини компанії, що приймає на себе активи НФП, сприяє погіршенню ситуації внаслідок здійснення ділових операцій фінансових конгломератів, які є міжнародними фінансовими інститутами [1].

У ході визначення можливих ризиків стосовно функціонування конгломератів НФП, треба зазначити, що ризики у процесі експандування структур окремих підрозділів і представництв спричиняють різке загострення виникнення повторних транзакційних ризиків із додаванням шансу ризику збільшення ліміту оптимального потенціалу для взаємного інтегрування НФП.

Небезпеки, що безпосередньо стосуються розширення одиниць філіалів та підрозділів компанії, можемо ідентифікувати як ризики відносин у рамках поглинання і об'єднання. Упродовж останніх років такі процеси, як злиття і поглинання фінансових компаній, зокрема НФП, забезпечили собі звання концепції формування світової мережі фінансових конгломератів. Забезпечення та оперативне здійснення таких видів домовленостей є важкими та інколи заплутаними процесами під час проходження етапів технократичних процедур.

Актуальною особливістю практики функціонування НФП у форматі фінансового конгломерату є саме шанс виникнення наслідків розповсюдження ризиків, модерація або підхоплення певного ризику, котрий може суттєво знизити функціонування фінансових структур. Такі ризики зараження можуть виникати у групі різних фінансових структур та переноситися на інші, призводячи до поганих наслідків для бізнесу [3, 5].

Підходячи до питання ризиків, які виникають у процесі консолідації, слід розібратися в даному питанні більш детально. Аналіз ризиків, що виникають у ході консолідації суб'єктів НФП, пропонуємо провести на рис. 1, установивши чіткі рамки їх ідентифікації.

Під час дослідження фінансових ризиків НФП було встановлено, що виникнення, підвищення та розповсюдження ризиків між фінансовими посередниками, які залучені до фінансового конгломерату, спричиняються завдяки процесам міжгалузевої співпраці. Саме базові процеси функціонування фінансових посередників найбільше розповсюджують фінансові ризики, які можуть із легкістю перенестися на інші компанії.

Під час гальмування процесів розвитку структури з'являються процеси, що суттєво знижують ефективність розробки нових схем, стратегій та встановлення, або поліпшення зв'язку між різними підрозділами фінансового конгломерату.

Даний ряд проблем призводить до суттєвої дисфункції результативності бізнес-операцій НФП, які репрезентовані в конгломераті.

Також слід зазначити, що ризики можуть поширюватися як за окремих фінансових посередників, так і за цілого конгломерату.

За статистичними даними, позитивний наслідок забезпечується лише у 30-40 % угод з об'єднання та поглинання НФП.

У процесі укладення договору щодо злиття і поглинання компаній, стратегічні ризики, які існують, виникають під час селекції компанією мети та детального аналізу договору щодо його встановленої вартості й наступних прерогатив [7].

Методичні засади імплементації ефекту поширення ризиків значною мірою залежать від структурної моделі групи фінансових посередників.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Виходячи із проведеного у статті аналізу, бачимо що ризики діяльності фінансових посередників, які містяться у складі фінансового конгломерату, не можуть забезпечувати прямий вплив один на одного. У будь-якому випадку ризики таких видів провокують акціонерів конгломерату в особі материнської або керуючої компанії. Стосовно ризиків у страхових фінансових конгломератах, то вони виникають у певному структурному підрозділі та мають тенденцію частково переноситися на інших фінансових посередників, які містяться в конгломераті.

Отже, фінансові посередники, які є основою небанківських фінансових конгломератів, мають збільшені шанси стати передумовою ризику, що безпосередньо стосується їхньої головної специфіки – кредитування клієнтів у рамках конгломерату, набуття операційних та транзакційних ризиків. У таких випадках кредитний ризик може впливати також на фінансових посередників, забезпечуючи беззаперечний вплив на функціонування фінансового конгломерату.

Стратегія розвитку НФП у рамках процесів консолідації має ґрунтуватися на всебічному забезпеченні виключення загроз для всієї групи компаній, а її окремі складові повинні хеджувати ризики процесу інтеграції на всіх структурних рівнях майбутнього конгломерату.

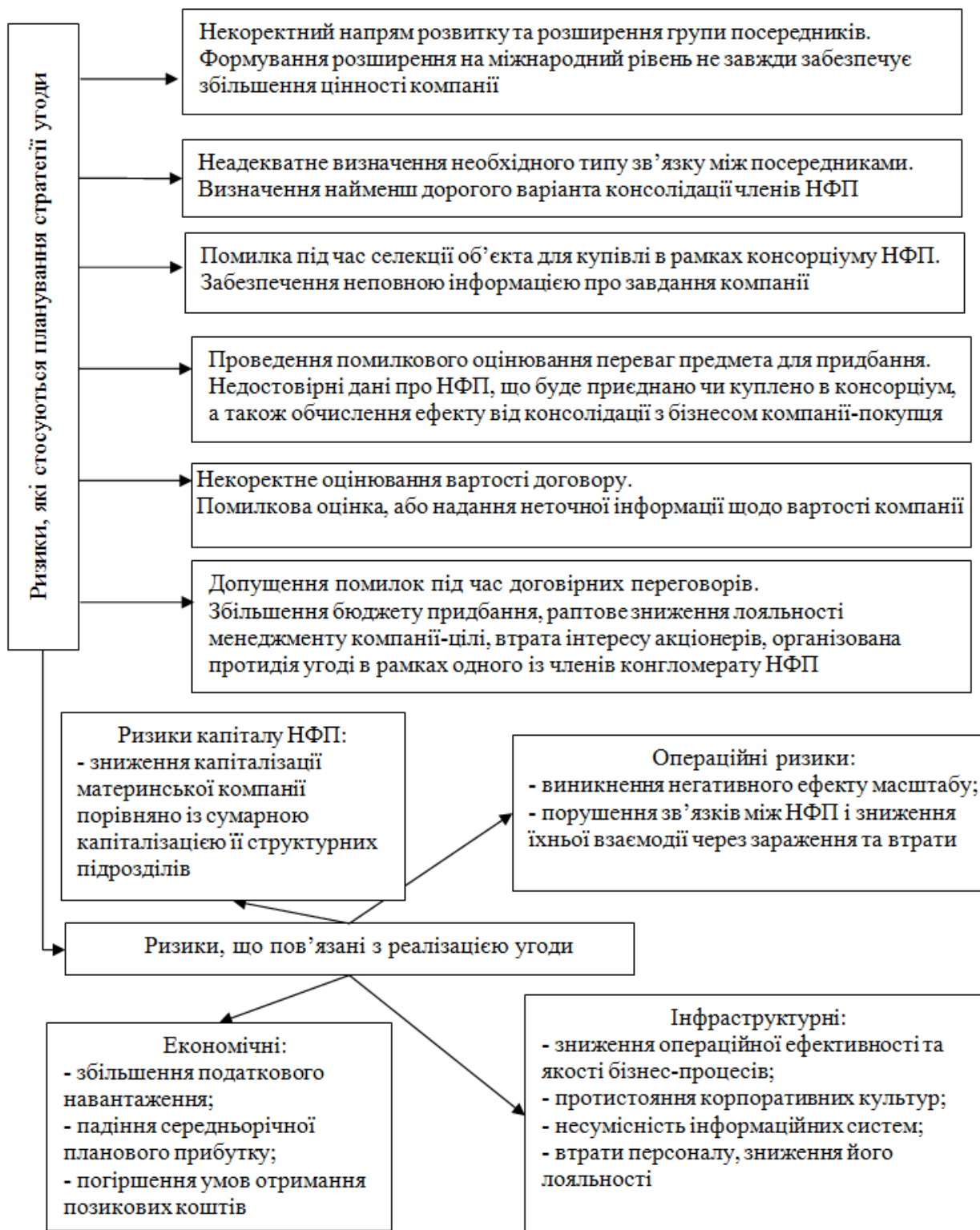

Рис. 1. Ризики, що виникають у ході консолідації суб'єктів НФП [складено автором на основі [2, 7]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єрмошенко А. М. Ризики взаємодії представників банківського і страхового секторів / А. М. Єрмошенко // Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми формування нової економіки XXI століття» (25–26 грудня 2009 р.). – Т. 4. – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2009. – С. 62–64.
2. Єрмошенко А. М. Фінансовий конгломерат як модель взаємодії страхових компаній і банківських установ / А. М. Єрмошенко // Механізми підвищення ефективності управління функціонуванням економіки : зб. наук. пр. Донецького державного університету управління. – 2009. – Т. X. – Вип. 118. – С. 51–62.
3. Нечипоренко В. Страховой риск: отдельные вопросы толкования, правового определения, менеджмента / В. Нечипоренко // Финансовые услуги. – 2001. – № 1–2. – С. 38–43.
4. Ротова Т. Проблемы диагностики рисков у різних видах страхування / Т. Ротова // Вісник КНТЕУ. – 2002. – № 1. – С. 70–79.
5. Слепухова Ю. Риск как экономическая категория: распределение и перераспределение рисков в страховании / Ю. Слепухова // Страховое дело. – 2008. – № 9. – С. 52–60.
6. Співак Л. Функціонування та взаємодія банків і небанківських інститутів в Україні / Л. Співак, І. Каракулева // Вісник НБУ. – 2006. – № 7. – С. 46–48.
7. Фурман В. М. Ризики в інвестиційній та фінансовій діяльності страховика / В. М. Фурман // Фінанси України. – 2008. – № 2. – С. 107–114.
8. *novoi ekonomiky KhKhI stolittia» – II International. science-practice conf. "Problems of the formation of a new economy of the XXI century"* (pp. 62–64). – Vol.4. Dnipropetrovsk : Bila K. O. [in Ukrainian].
9. Yermoshenko, A. M. (2009). Finansovyi konhlomerat yak model vzaiemodii strakhovykh kompanii i bankivskykh ustanov [Financial conglomerate as a model of interaction between insurance companies and banking institutions]. *Mekhanizmy pidvyshchennia efektyvnosti upravlinnia funktsionuvanniam ekonomiky : zb. nauk. pr. Donetskoho derzhavnoho universytetu upravlinnia – Mechanisms for improving the efficiency of management of the functioning of the economy: Sb. sciences Donetsk State University of Management: Collected papers, (Vol. 10), (118), (pp. 51–62)* [in Ukrainian].
10. Nechiporenko, V. (2001). Strahovoj risk: ot-del'nye voprosy tolkovaniia, pravovogo opredeleniia, menedzhmenta [Insurance risk: certain issues of interpretation, legal definition, management]. *Finansovye uslugi – Financial services, 1–2, 38–43* [in Russian].
11. Rotova, T. (2002). Problemy diahnostyky ryzykiv u riznykh vydakh strakhuvannia [Problems of Diagnosis of Risks in Different Types of Insurance]. *Visnyk KNTEU – Bulletin of KNTEU: Collected papers, (1), (pp. 70–79)* [in Ukrainian].
12. Slepukhova, Ju. (2008). Risk kak jekonomicheskaja kategorija: raspredelenie i perezaspredelenie riskov v strahovanii [Risk as an economic category: distribution and redistribution of risks in insurance]. *Strahovoe delo – Insurance business, 9, 52–60* [in Russian].
13. Spivak, L. & Karakuleva, I. (2006). Funktsionuvannia ta vzaiemodiia bankiv i nebankivskykh instytutiv v Ukraini [Functioning and interaction of banks and non-bank institutions in Ukraine]. *Visnyk NBU – Bulletin of the National Bank of Ukraine, 7, 46–48* [in Ukrainian].
14. Furman, V. M. (2008). Ryzyky v investytsiinii ta finansovii diialnosti strakhovyka [Risks in the investment and financial activities of the insurer]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine, 2, 107–114* [in Ukrainian].

REFERENCES

1. Yermoshenko, A. M. (2009). Ryzyky vzaiemodii predstavnykiv bankivskoho i strakhovoho sektoriv [Risks of interaction between representatives of the banking and insurance sectors]. *Materialy II Mizhnar. nauk.-prakt. konf. «Problemy formuvannia*

В. Н. Швайдак; П. П. Щербань (Национальная академия управления, г. Киев). **Особенности консолидации небанковских финансовых посредников в условиях рискованной среды.**

Аннотация. Целью работы является выделение особенностей и рисков в ходе процесса интеграции небанковских финансовых посредников в единый конгломерат. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью следующих общенаучных и специальных методов исследования: анализа и синтеза, систематизации и обобщения, диалектического подхода. **Результаты.** В рамках данной статьи были исследованы особенности процессов объединения, консолидации, интеграции и поглощения небанковских финансовых посредников между собой в единый конгломерат. Были уточнены непосредственное влияние финансовых посредников на процессы интеграции между участниками конгломерата и стратегические подходы к их интеграции. **Практическая значимость результатов исследования.** Проведен анализ рисков, возникающих в ходе консолидации небанковских финансовых посредников, и установлено рамки их идентификации.

Ключевые слова: небанковские финансовые посредники, интеграция, консолидация, финансовый конгломерат, риски консолидации, поглощения финансовых учреждений, информационное объединение.

V. Shvaydak; P. Shcherban (National Academy of Management). **Features of non-bank financial intermediaries consolidation in risky environment.**

Annotation. The purpose of the work is to identify the features and risks in the process of integrating non-bank financial intermediaries into a single conglomerate. **Methodology of research.** The solution of the tasks set in the article is carried out with the help of the following general scientific and special methods of research: analysis and synthesis, systematization and synthesis, a dialectical approach. **Findings.** The article was dedicated to the peculiarities of the processes of merging, consolidation, integration and absorption of non-bank financial intermediaries into a single conglomerate or holding company. The direct influence of financial intermediaries on the processes of integration between the conglomerate participants and the strategic approaches to their integration were specified. **Practical value.** The analysis of risks arising in the course of consolidation of non-bank financial intermediaries were described and the scope of their identification was established.

Keywords: non-bank financial intermediaries, integration, consolidation, financial conglomerate, consolidation risks, absorption of financial institutions, information association.